

Przewodnik

Do seminarium z *Historii filozofii starożytnej i średniowiecznej*

*Kierunek Filozofia
stopień 2
semestr I, II, III i IV*

opracował Artur Andrzejuk
(na prawach maszynopisu)

Katedra Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej

Warszawa 2016

Spis treści

UWAGI OGÓLNE	3
WYMAGANIA	4
TREŚCI PROGRAMOWE	5
METODYKA SEMINARIUM	6
UWAGI PORZĄDKOWE	7
LITERATURA	8
MATERIAŁY POMOCNICZE.....	9
Reguły analizy tekstu	9
Schemat pracy naukowej	11
Sporządzanie przypisów	12
Opis bibliograficzny według Polskiej Normy – 73/N-01152.....	14

UWAGI OGÓLNE

1. Seminarium jest prowadzone zasadniczo jako seminarium dyplomowe (dla studentów tzw. „pierwsze”), na którym studenci przygotowują swoje prace magisterskie.
2. Warunkiem zapisania się na to seminarium jest podstawowa znajomość łaciny lub/ i greki klasycznej.
3. W czasie wolnym od problematyki, związanej z przygotowawanymi pracami dyplomowymi, na seminarium czyta się wybrane *opuscula* filozoficzne Tomasza z Akwinu.
4. Na seminarium z historii filozofii starożytnej i średniowiecznej, gdy wybieramy je jako „pierwsze”, zapisujemy się w I semestrze 2 stopnia; osoby, które wybiorą to seminarium na późniejszych etapach studiów 2 stopnia powinny być na określonym stopniu zaawansowania w przygotowywaniu swej pracy dyplomowej (patrz: WYMAGANIA).

WYMAGANIA

I. Studenci, dla których jest to seminarium dyplomowe („pierwsze”) uzyskują jego zaliczenie:

1. w I semestrze, gdy:
 - a. ustalą z prowadzącym temat
 - b. zgromadzą literaturę przedmiotu
 - c. przedstawia wstępny plan pracy
2. w II semestrze, gdy przedstawia jeden rozdział przyszłej pracy magisterskiej
3. w III semestrze, gdy postęp przygotowania pracy jest proporcjonalny do jej planowanej wielkości.
4. w IV semestrze, gdy praca jest całkowicie gotowa.

II. Studenci, dla których jest to seminarium problemowe zobowiązani są do napisania pracy semestralnej na temat związany z problematyką wybranego *opusculum*.

III. NA OCENĘ UCZESTNIKÓW SEMINARIÓW SKŁADAJĄ SIĘ:

- terminowość wynikająca z harmonogramu zamieszczonego w „metodach oceniania”
- jakość merytoryczna i formalna przygotowanych referatów;
- jakość merytoryczna i formalna przygotowanych koreferatów;
- jakość merytoryczna i formalna przygotowanych protokołów;
- „postawa” wobec seminarium, czyli obecność i współuczestnictwo w prowadzonych pracach;
- merytoryczny udział w prowadzonych dyskusjach.

TREŚCI PROGRAMOWE

Przedmiotem Seminarium może być jeden (lub kilka) wymienionych niżej tekstów Tomasza z Akwinu:

De ente et essentia

De substantiis seperatis

De principis naturae

De regno

De unitate intellectus

De aeternitate mundi

De motu cordis

De mixtione elementorum

Wszystkie wymienione opuscula dostępne są w wersji dwujęzycznej w serii wydawniczej naszej Katedry, pt. Opera Philosophorum Medii Aevi, tom IX, zeszyty 1-3. (wyd. UKSW, Warszawa 2011) Uczestnicy seminarium korzystają z tych wersji edycji tekstu łacińskiego i polskiego przekładu.

METODYKA SEMINARIUM

Seminarium prowadzone jest metodą referatowo-dyskusyjną. Każda „jednostka” seminaryjna składa się z następujących elementów: referat, koreferat, dyskusja, wnioski.

1. Referat pisemny na umówiony temat (wynikający ze stopnia zaawansowania pracy naukowej) jest wygłaszany przez referenta - ważne jest, aby tekst został napisany w formie referatu - nie mniej ważne jest, aby na seminarium został wygłoszony w czasie na to przeznaczonym (10 - 20 min.) zgodnie z ustaleniem z prowadzącym.

2. Koreferat przygotowuje osoba, której bliska jest problematyka referatu (zadaniem koreferatu jest krytyka: wskazanie błędów, uzupełnienie). Koreferenta powołuje Prowadzący - może to zrobić na wniosek referenta.

3. Koreferent otrzymuje referat co najmniej 10 dni przed posiedzeniem seminarium - w przeciwnym wypadku koreferent odmawia przygotowania koreferatu i powiadamia o tym prowadzącego (promotora).

Referat rozsyła się też (za pośrednictwem prowadzącego) pozostałym uczestnikom posiedzenia.

Niedopuszczalne są jakiegokolwiek zmiany w referacie po przekazaniu go koreferentowi i uczestnikom seminarium.

WSZYSCY UCZESTNICY SEMINARIUM ZOBOWIĄZANI SĄ DO ZAPOZNANIA SIĘ Z JEGO TREŚCIĄ PRZED POSIEDZENIEM I SFORMUŁOWANIA EWENTUALNYCH PYTAŃ I UWAG.

Pożądanе jest, aby uczestnicy mieli ze sobą wydruk referatu. Jeśli koreferat powstanie przed posiedzeniem, także można go wysłać uczestnikom.

3. Dyskusja

- referent odpowiada na tezy koreferatu;

- referent i koreferent odpowiadają na pytania uczestników seminarium;

- referent i koreferent odpowiadają na pytania prowadzącego seminarium;

- prowadzący podsumowuje dyskusje, formułuje wnioski wobec przedstawionego referatu.

4. Seminaria są protokołowane. Protokolanta proponuje referent, a powołuje prowadzący.

UWAGI PORZĄDKOWE

- Prowadzący seminarium kontaktuje się z uczestnikami za pomocą poczty elektronicznej. Uczestnicy zobowiązani są do podania mu adresu mailowego, który będzie przez nich codziennie sprawdzany - z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy oraz przerwy urlopowej, która trwa od 15 lipca do 15 września (UWAGA: przerwy w zajęciach dydaktycznych nie oznaczają na Uniwersytecie dni wolnych od pracy!)
- Przynajmniej raz w semestrze magistrant zobowiązany jest do wystąpienia z referatem lub koreferatem na seminarium magisterskim.
- Uczestników obowiązuje obecność i punktualność (ponieważ seminaria odbywają się w wieczory przy drodze wylotowej z Warszawy, dlatego konieczne jest wzięcie większego zapasu czasowego w celu punktualnego dotarcia).
- Wszelkie nieobecności uczestnicy usprawiedliwiają, pisząc maila przed zajęciami prowadzącemu.
- Niedopuszczalna nieobecność lub spóźnienie się autora referatu lub koreferatu.
- Całością posiedzenia kieruje prowadzący seminarium - nie przejmuje tej funkcji autor referatu, koreferatu lub uczestnicy dyskusji.
- Tylko prowadzący może przerywać wypowiedzi uczestników - nie powinien tego robić autor referatu, koreferatu lub jakikolwiek uczestnik dyskusji.

LITERATURA

Literatura na temat metodyki pracy naukowej

1. Bielecki J.E.: *Metodologia. Seminaryjne i dyplomowe prace z teologii. Praktyczne wskazówki metodologiczne*. Kraków 1993.
2. Grzechowiak S.: *Wprowadzenie do pisania prac magisterskich z nauk teologicznych*. Gniezno 1995.
3. Kunowski S.: *Problematyka metodologiczna seminarium magisterskiego. Skrypt dla studentów KUL*. Lublin 1971.
4. Kwiatkowski W.: *Metoda myślenia naukowego*. STV R. I: 1963 nr 1, s.22nn.
5. Małunowiczówna L.: *Wstęp do filologu klasycznej wraz z metodologią pracy umysłowej i naukowej*. Lublin 1960.
6. Miśkiewicz B.: *Praca magisterska na studiach historycznych. Przewodnik metodyczny*. Poznań 1975.
7. Myśków J.: *Elementy metodyki pracy naukowej*. STV R.21: 1983 nr 1, s. 1-38.
8. **Ozorowski M., Przewodnik pisania pracy naukowej, Warszawa 1997.**
[www.katedra.uksw.edu.pl/dydaktyka]
9. Pieter J.: *Ogólna metodologia pracy naukowej*. Wrocław 1967.
10. Pieter J.: *Zarys metodologii pracy naukowej*. Warszawa 1975.
11. Rudniański J.: *Sprawność umysłowa*. Wyd. 4. Warszawa 1984.
12. Rudniański J.: *Uczelnia i ty. Technologia pracy umysłowej*. Warszawa 1983.
13. Święcicki M.: *Jak studiować? Jak pisać pracę magisterską?* Wyd. 2. Warszawa 1971.
14. Wyczawski H. E.: *Technika pisania pracy magisterskiej*. Warszawa 1991.
15. **Na specjalne polecenie zasługuje internetowy podręcznik pt. *Metodyka filozofii*, który na Papieskim Uniwersytecie Jana Pawła II w Krakowie opracowali Paweł Polak, Anna Michalczyk i Małgorzata Stawarz [<http://metodyka.wikidot.com/>]**

Literatura pomocnicza do analizy tekstów Tomasza z Akwinu

1. Böhner F., Gilson E., *Historia filozofii chrześcijańskiej*, tł. S.Stomma, 1962.
2. Borawska T., Górski K., *Umysłowość średniowiecza*, 1993.
3. Copleston F., *Historia filozofii*, t. 2, *Od Augustyna do Szkota*, 2000.
4. Evans G.R., *Filozofia i teologia w Średniowieczu*, tł. J.Kiełbasa, 1996.
5. Gilson E., *Jedność doświadczenia filozoficznego*, tł. Z.Wrzeszcz, 1968.
6. Gilson E., *La philosophie au moyen âge* (t. 1-2), 1976.
7. Gilson E., *Duch filozofii średniowiecznej*, tł. J.Rybałt, 1962.
8. Gilson E., *Historia filozofii chrześcijańskiej w wiekach średnich*, tł. S. Zalewski, 1987.
9. Gilson E., *Tomizm. Wprowadzenie do filozofii św. Tomasza z Akwinu*, tł. J.Rybałt, 1960.
10. Goff J. le, *Inteligencja w wiekach średnich*, tł. E.Bąkowska, 1962.
11. Heinzmann R., *Filozofia średniowiecza*, tł. z niem. P.Domański, 1999.
12. Kuksewicz Z., *Zarys filozofii średniowiecznej* (t. 1-2), 1982.
13. Legowicz J., (red.), *Historia filozofii średniowiecznej*, 1979.
14. Legowicz J., *Historia filozofii średniowiecznej Europy zachodniej*, 1986.
15. Plezia M., *Od Arystotelesa do „Złotej Legendy”*, 1958.
16. Seńko W., *jak rozumieć filozofię średniowieczną*, 2001².
17. Steenberghen F. van, *La philosophie au XIIIe siècle*, 1966.
18. Swieżawski S., *Między średniowieczem a czasami nowymi. Sylwetki myślicieli XV wieku*, 1983.

MATERIAŁY POMOCNICZE

Reguły analizy tekstu

(Mieczysław Gogacz)

1. Należy zorientować się, czy treść danego tekstu zawiera tylko temat-pytanie, czy jest raczej poglądem-odповідzią.
 2. Jeśli temat jest treścią danego zdania, to należy rozstrzygnąć w jakiej dyscyplinie filozoficznej zostało sformułowane pytanie (metodologia, logika, metafizyka, teoria poznania)
 3. Następnie należy określić charakter filozofii, którą to pytanie zakłada (arystotelizm, platonizm, neoplatonizm).
 4. Jeśli treścią danego zdania jest pogląd, należy ustalić dyscyplinę, do której dany pogląd należy (metodologia, t. poznania, metafizyka, logika) oraz filozofię, w ramach której pogląd ten został sformułowany (platonizm, arystotelizm, własne ujęcie autora)
 5. Przy precyzowaniu poglądu należy sprawdzić, czy:
 - dany pogląd jest wbudowany w ciąg analizy tematu danego tekstu,
 - dany pogląd stanowi szczegółową tezę zewnętrzną wobec analizy
- Należy odróżnić przytaczany pogląd od erudycji
6. Jakie funkcje spełnia wykładany w tekście pogląd?
 - a. Czy jest to wzięty z jakiejś metafizyki pogląd modyfikowany przez autora na drodze wbudowywania go w ciąg analiz
 - b. Czy jest to pogląd w tym ciągu analizy niezmienny i tylko dodany do ujęć w swym kształcie właściwym: arystotelizmowi, platonizmowi, neoplatonizmowi, awicenianizmowi, czy innej metafizyce?
 - c. Czy jest to pogląd mieszający różne metafizyki w sposób nie dający się rozdzielić
 7. Należy odróżnić dwie funkcje erudycji w tekście:
 - a. Jako tło lub kontekst, przy pomocy którego autor precyzuje swój pogląd
 - b. Jako grupa twierdzeń nie związanych wprost z poglądem autora.
 8. Należy odróżnić erudycję stanowiącą przytoczone twierdzenia i erudycję stanowiącą powołanie się na autorytet.
 9. Należy nie pomylić, czy określoną erudycję, autor akceptuje, czy odrzuca.
 10. Jeśli erudycja jest akceptowana, to należy ustalić w jaki sposób autor się nią posługuje. Czy jest ona punktem wyjścia jakiegoś tematu, czy jest poszukiwaniem rozwiązania w ramach danego tematu, czy może jest dodatkowym argumentem w obrębie tematu i jego rozwiązania.

11. Jeśli pogląd lub erudycja jest argumentem, to należy ustalić charakter i odmianę tego argumentu:

- odróżnienie i ustalenie zakresu pojęć,
- dialektyczne kontrastowanie czynników równorzędnych,
- apofatyczne porównanie doskonałego z niedoskonałym;
- analogię proporcjonalności właściwej w wersji ogólnej, a także transcendentalnej,
- ukazywanie koniecznych czynników strukturalnych bytu,
- autorytet jakiegoś filozofa w krótkim stwierdzeniu np. „to samo mówi Awicenna”.

12. Należy ustalić w jakim porządku (logicznym czy metafizycznym) autor dokonuje analizy stosując którąś z wyżej wymienionych metod.

13. Należy ustalić, czy autor w danym porządku analizuje problem i szuka jego rozwiązania, czy raczej jakąś jedną swoją tezę precyzuje w kilku wersjach aby stała się bardziej zrozumiała.

14. Należy odróżnić twierdzenia wypracowane przez autora od twierdzeń przytaczanych jako argument, jako teza kontrastująca, jako punkt wyjścia w poszukiwaniu tematu filozoficznego, lub rozwiązania

Schemat pracy naukowej

Wstęp

Przyczyny podjęcia tematu i jego uzasadnienie

Stan badań

Podział materiału

Metoda pracy

Cele badawcze

Rozdziały

Obowiązuje podział logiczny (rozdziały są zbiorami rozłącznymi, lecz całkowicie mieszczącymi się w temacie; to samo dotyczy podrozdziałów w relacji do rozdziałów)

Pożądane jest zachowanie proporcji rozdziałów i podrozdziałów

Zakończenie

Podsumowanie

Wnioski (nawiązujemy do celów badawczych)

Perspektywy badawcze

Sporządzanie przypisów

(Uproszczone przez Artura Andrzejuka)

Obowiązują 4 generalne zasady przy sporządzaniu przypisów:

1. Przypis ma ułatwić znalezienie cytowanej publikacji
2. Przypisy powinny być zrobione konsekwentnie w całej publikacji
3. Przypisy robi się używając rozumu – na przykład – zapis bibliograficzny budujemy wyłącznie na podstawie strony redakcyjnej, a nie na przykład okładki, na której wydawcy często zamieszczają różne chwytliwe reklamy.
4. Należy bezwzględnie podawać prawdę, na przykład, gdy cytujemy kogoś za kimś innym, to należy to podać i tak, gdy cytat z Platona bierzemy z książki Krapca, to należy to dokładnie podać, czyli: Platon, Państwo itd., cyt. za: M.A. Krapiec...

UWAGA

- Mamy prawo korzystać z cytatów i wiadomości z drugiej ręki, zwłaszcza, gdy nie są to rzeczy kluczowe dla naszego opracowania. Nie wypada więc cytować Platona za Krapcem, gdy piszemy o Platonie. Gdy jednak piszemy o Kartezjuszu to Platona, jeśli potrzeba, śmiało możemy zacytować za Krapcem.

ZASADY SZCZEGÓLWE

1. Należy przyjąć, że zapis bibliograficzny jest jednym zdaniem, które rozpoczyna się wielką literą, a kończy kropką.
2. Najpierw podajemy inicjał imienia i nazwisko autora tekstu, który cytujemy

UWAGA

- Chodzi o autora tekstu, który cytujemy, a nie autora książki, redaktora z pracy zbiorowej, czy kogokolwiek innego. Należy więc starannie zwrócić uwagę na prace zbiorowe oraz sytuacje, gdy w książce jakiegoś autora znajdują się rozdziały napisane przez kogoś innego lub wstępy i komentarze do wydań autorów klasycznych.

- Po polsku zawsze najpierw jest imię, a potem nazwisko – wyjątkiem jest alfabetyczny wykaz, na przykład w bibliografii.

3. Po przecinku wpisujemy tytuł tekstu, który cytujemy. Możemy go wyróżnić pismem pochyłym, choć nie radzę.

UWAGA

- Chodzi o tekst, który cytujemy, a nie tytuł książki, pracy zbiorowej, czy czegokolwiek innego.

4. Następnie po przecinku podajemy tzw. „klocek”, w którym cytowany tekst się znajduje.
5. Ów „klocek” może być czasopismem lub drukiem samoistnym – jest to bardzo ważne ze względu na to, że czasopisma są w czytelni czasopism lub w katalogu czasopism, a druki samoistne zazwyczaj w zbiorach podstawowych i w katalogu głównym (patrz: punkt 1 uwag głównych).

UWAGA

- Czasopismo, to takie wydawnictwo, które wychodzi periodycznie, na stronie redakcyjnej musi być więc napisane: dziennik, tygodnik, miesięcznik itd.

- Czasopismem nie jest więc seria wydawnicza, ani wydawnictwo wielotomowe, nawet jeśli ukazują się dość regularnie.
- 6. Wobec powyższego tytuł czasopisma **musi być (!!!)** wyróżniony graficznie – pochyłym drukiem – jeśli nie był wcześniej stosowany lub wzięty w cudzysłów.
 - UWAGA**
 - W tytule czasopisma po polsku wszystkie wyrazy pisze się wielką literą
- 7. Następnie podajemy rocznik, numer, ewentualnie numer zeszytu.
 - RADA**
 - Radzę przepisać to, co znajduje się na stronie tytułowej czasopisma.
 - UWAGA**
 - Przy czasopismach nie podaje się miejsca wydania – niedozwolone jest też wprowadzanie tytułu czasopisma przez literkę”w:”.
- 8. Najprościej cytuje się książki: Autor, Tytuł, Tłumacz, Wydawnictwo, Miejsce i rok wydania, cytowane strony.
 - UWAGA**
 - Niektórzy wymagają, aby podawać z jakiego języka tłumaczona jest książka.
 - Niekoniecznie jest podawanie wydawnictwa, ale jeśli się na nie zdecydujemy, musimy podawać wydawnictwa dla wszystkich cytowanych książek.
 - Niektórzy są przeciwni podawaniu miejsca wydania, ale pomijanie miejsca wydania nie jest praktyką powszechną.
- 9. Jeśli cytowany tekst (artykuł, rozdział) znajduje się w książce innego autora lub w pracy zbiorowej, to zapis bibliograficzny tej książki lub pracy wprowadzamy za pomocą literki „w:” po tytule cytowanej pracy.
- 10. Strony internetowe cytujemy przez podanie pełnego adresu cytowanego miejsca, wraz z datą, kiedy korzystaliśmy z tego miejsca.
- 11. Przy cytowaniu rzeczy nietypowych należy pamiętać o uwagach ogólnych.
- 12. Cytowania specjalne: dotyczą Platona (Stephanus), Arystotelesa (Bekker), pisarzy wczesnochrześcijańskich (PG lub PL), pisarzy średniowiecznych (wg wewnętrznego podziału dzieła).
- Osobna sprawa, to cytowanie aktów prawnych.

Przykłady (I)

1. Artykuł z czasopisma

J. Zieliński, Edukacja medialna – dobro konieczne, *Inspiracje. Pismo Społeczno-Kulturalne*, Marzec-Kwiecień 1999 (Rok VIII), nr 2 (56), s.13-14.

2. Artykuł z serii wydawniczej

J. Rebeta, Paweł z Worczyna, w: *Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej*, t.III, seria A, *Materiały do historii filozofii średniowiecznej w Polsce*, Warszawa 1964, s.120-156.

3. Artykuł z pracy zbiorowej

P. Jaroszyński, Elementy retoryki klasycznej, w: *Wprowadzenie do filozofii*, Lublin 1996, s. 597-642.

4. Książka (+tłumaczenie)

E. Gilson, *Byt i istota*, tłum. P. Lubicz i J. Nowak, Warszawa 1963, s. 149.

5. Tekst autora w książce kogoś innego

- A. Andrzejuk, Mieczysława Gogacza dochodzenie do pedagogiki, w: M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Warszawa 1997, s.183-207.

Przykłady (II)

6. Artykuł z czasopisma

J. Zieliński, *Edukacja medialna – dobro konieczne*, „Inspiracje. Pismo Społeczno-Kulturalne”, Marzec-Kwiecień 1999 (Rok VIII), nr 2 (56), Warszawa, s.13-14.

7. Artykuł z serii wydawniczej

J. Rebeta, *Pawel z Worczyna*, w: *Materiały i studia Zakładu Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej*, T.III, Seria A, *Materiały do historii filozofii średniowiecznej w Polsce*, Warszawa 1964, s.120-156.

8. Artykuł z pracy zbiorowej

P. Jaroszyński, *Elementy retoryki klasycznej*, w: *Wprowadzenie do filozofii*, Lublin 1996, s. 597-642.

9. Książka (+tłumaczenie)

E. Gilson, *Byt i istota*, tłum. P. Lubicz i J. Nowak, Warszawa 1963, s. 149.

10. Tekst autora w książce kogoś innego

A. Andrzejuk, *Mieczysława Gogacza dochodzenie do pedagogiki*, w: M. Gogacz, *Osoba zadaniem pedagogiki. Wykłady bydgoskie*, Warszawa 1997, s.183-207.

Opis bibliograficzny według Polskiej Normy – 73/N-01152¹

(oprac. Mieczysław Ozorowski)

Na początek kilka definicji:

Opis bibliograficzny to uporządkowany zespół danych o dokumencie, służących do jego identyfikacji, z reguły przejmowanych z opisywanego dokumentu w nie zmienionej postaci, oraz informacji uzupełniających i interpretujących te dane.

Dokument to utrwalony na nośniku materialnym wyraz myśli ludzkiej, przeznaczony do rozpowszechniania.

Strefa to grupa elementów opisu bibliograficznego, powiązanych ze sobą funkcjonalnie i/lub formalnie, stanowiąca wyodrębnioną część jego struktury (np.: oznaczenie odpowiedzialności, tytuł, wydanie, opis fizyczny).

Element to podstawowy składnik struktury opisu bibliograficznego, zawierający jedną lub kilka danych.

Dana to najmniejsza jednostka informacji bibliograficznej, reprezentująca określoną cechę dokumentu, mająca postać słowną (jedno- lub wielowyrazową), cyfrową (np.: 1994) lub literowo-cyfrową (np.: T. 2.).

Znak umowny to znak oddzielający i/lub oznaczający strefy i elementy opisu bibliograficznego. Są to najczęściej znaki interpunkcyjne ale mogą też występować znaki typu komputerowego. Według Polskiej Normy (PN-79 N-01222/07 - Zgodnej z

¹ Polska Norma: PN-73/N-01152. Opis bibliograficzny. Postanowienia ogólne. Wyd. 2 Warszawa, Wydawnictwa Normalizacyjne „Alfa” 1984.

międzynarodową normą ISO 690) poszczególne elementy opisu bibliograficznego występują w następującej kolejności:

- 1 - nazwa autora lub autora wyboru (przy antologiach),
- 2 - tytuł i podtytuły opisywanego dzieła,
- 3 - nazwa redaktora naukowego (przy pracach zbiorowych),
- 4 - oznaczenie wydania,
- 5 - numer tomu,
- 6 - miejsce wydania,
- 7 - nazwa wydawcy (nie obowiązkowo)
- 8 - rok wydania,
- 9 - liczba stron,
- 10 - nazwa i numer serii.

2. Zasady sporządzania opisu

Opis bibliograficzny sporządzamy na podstawie strony tytułowej danego dzieła. Bardzo długi tytuł można skrócić, zachowując jednak jego sens. Nazwiska współtwórców należy podawać z określeniem ich roli w powstaniu dzieła (np.: red., tłum., ed.).

Jedynie w zestawie bibliograficznym nazwisko autora poprzedza imię. W każdym innym przypadku najpierw podajemy imię, a następnie nazwisko autora.

W opisie skróconym możemy podawać tylko pierwszą literę imienia autora lub innych współtwórców danego dokumentu. Wolno więc stosować skrót imienia (pierwsza litera imienia), ale lepiej jest podawać imię pełne (zwłaszcza w tekście pracy), pod warunkiem, że jesteśmy w stanie umieścić je przy wszystkich autorach (konsekwentnie!).

W opisie bibliograficznym pomijamy przy autorach ich tytuły naukowe, honorowe czy funkcyjne (np.: mgr, dr, prof., ks., bp, kard.), a także określenie przynależności zakonnej. Wolno, a nawet przez grzeczność powinno się je podawać w samym tekście pod warunkiem zachowania konsekwencji.

Kolejność wydania podajemy zawsze cyframi arabskimi. Nazwę miejsca wydania podajemy w języku w jakim występuje w podanym dziele. Jeżeli jest więcej niż jedno miejsce wydania, można podać albo pierwsze miejsce, albo wyróżnione graficznie. Z braku miejsca wydania można podać nazwę miejsca druku. Jeżeli nie ma miejsca wydania, należy zaznaczyć skrótem „b.m.” (bez miejsca) lub „s.l.” (sine loco).

Rok wydania podajemy cyframi arabskimi niezależnie od tego, jak został podany w opisywanym dokumencie. Jeżeli brakuje roku wydania, można podać rok druku lub rok © *Copyright* (z odpowiednim oznaczeniem), np.: druk 1983, cop. 1982. Podobnie czynimy z numerami tomów: podajemy je cyframi arabskimi wraz z odpowiednimi określeniami (tom, wol., nr, z.).

Datę i oznaczenie części wydawnictwa ciągłego należy podawać od jednostek większych (rocznik, tom) do mniejszych (numer, zeszyt). Określenia części należy przejmować z opisywanego dokumentu. Numery części należy podawać z opisywanego dokumentu. W przypadku podwójnych numerów należy stosować kreskę ukośną (przedziałkę), np.: 1977 R. 68 nr 7/8. Dla oznaczenia kolejnych jednostek numery części należy łączyć kreską, np.: 1966 T. 7, Z. 1-4. W opisie pojedynczych numerów dzienników można podawać tylko rok i datę dzienną, np.: 1994, 8 września.

Liczbę stron podajemy cyframi zapisanymi w dokumencie z dodaniem odpowiednich określeń (s., k.). Poszczególne ciągi paginacji oddzielamy przecinkiem, między paginacją poszczególnych woluminów należy umieszczać znak dodawania.

Przykłady: XV, 345 s.; 2t:VII, 236 + XXV, 378, XIV s.

Nazwę serii podajemy przejmując ją tylko z opisywanego dokumentu. Nie dopuszcza się tworzenia nazwy serii, nawet gdy jest ona powszechnie używana. Nazwę serii i numer tomu zaleca się ujmować w nawiasy okrągłe.

Używanie znaków interpunkcyjnych w opisie bibliograficznym stosujemy w sposób następujący (wg przepisów ATK):

- *średnikiem* oddzielamy poszczególne pozycje bibliograficzne, gdy zapisywane są kolejno w tym samym wierszu;

- *dwukropkiem* oddzielamy nazwę autora od tytułu, przy opisie artykułu z pracy zbiorowej również tytuł artykułu od tytułu całego dzieła (poprzedzając dwukropek przymkiem "W");

- *przecinkiem* oddzielamy nazwę miejsca wydania od nazwy wydawnictwa, poszczególne ciągi paginacji w obrębie jednego tomu, pozostałe elementy opisu występujące po tytule i podtytule, a przed nazwą miejsca wydania (w ramach jednej strefy, np. na oznaczenie udziału poszczególnych współtwórców książki);

- *kropką* kończymy tytuł, podtytuł i pozostałe elementy opisu, występujące przed nazwą miejsca wydania.

Możemy stosować wyróżnienie tytułu książki lub artykułu pismem pochyłym. Wszystkie elementy wprowadzone do opisu spoza opisywanego dokumentu ujmujemy w nawiasy kwadratowe.

Jest kilka rodzajów i metod opisu bibliograficznego. Którykolwiek z nich wybierzemy po konsultacji z promotorem naszej pracy, należy go przestrzegać w sposób konsekwentny. Niedopuszczalne jest stosowanie na przemian kilku sposobów opisu bibliograficznego. Jeżeli korzystamy z gotowych opisów bibliograficznych, musimy się nauczyć je transponować i przepisywać według obowiązującego nas sposobu.

3. Przykłady:

a) Wydawnictwa zwarte (książki):

Wysocki Józef: *Rytuał Rodzinny*. Olsztyn, Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne 1981, 320 s.

Bielecki Jan: *Wybrane zagadnienia psychologii*. Warszawa, ATK 1986, 212s.

Bielecki J.: *Wybrane zagadnienia psychologii*. Warszawa 1986.

W dwudziestolecie Soboru Watykańskiego II. Red. J. Homerski, F. Szulc. Lublin, TW KUL 1987, 240 s. (Rozprawy Wydziału Teologiczno-Kanonicznego nr 82).

Słownik polskich teologów katolickich. Red. H.E. Wyczawski. T. 1-4. Warszawa, ATK 1981-1983, 614+591+552+586s.

b) Wydawnictwa ciągłe:

„Communio”. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny. Poznań, Pallottinum 1994 r. 14 nr

4.

„Communio” 1994 r. 14 nr 4.

„Kierunki”. Tygodnik społeczno-kulturalny katolików, IW PAX 1986 R. 29 nr 56.

„Kierunki” 1986 R. 29 nr 56.

„Ateneum Kapłańskie”, Włocławek 1989 R. 81 T. 113 z.432.

c) Artykuł w wydawnictwie ciągłym

Ratzinger J.: *Katechizm Kościoła Katolickiego a optymizm zbawionych*. „Communio” 1994 R. 14 nr 4, s. 3-18.

Dembska A.: *Posłannictwo kobiety. Nauka Soboru Watykańskiego II*. „Ateneum Kapłańskie” 1989 R. 81 T.113 z. 432,s.7-30.

Winnicka M.: *Ochrona życia poczętego. Dyskusja sejmowa*. „Życie Warszawy” 1991 r. 34 nr 46, 23 września.

Winnicka M.: *Ochrona życia poczętego*. „Życie Warszawy” (23 września 1991).

d) Artykuł w wydawnictwie zwartym

Wojtyła Karol: *Wiara ludzi, którzy stanowią Kościół*. W: *Wiara i życie*. Red. Bohdan Bejze. Warszawa, Wydawnictwo Sióstr Loretańskich 1985, s. 9-24.

Bejze B.: *O Bogu wczoraj i dziś*. W tegoż: *Wiara i życie*. Warszawa 1985, s. 141-146.

e) Recenzja

Parnicki T.: *Leon Wielki przemawia po polsku*. (Rec. Z: św. Leon Wielki. *Kazania wybrane*. Przeł. J. Czuj. Poznań 1936) „Kultura” 1938 R. 4 nr 43, s. 3.

f) Prace nie publikowane

Jasińska A.: *Rola kobiety w wychowaniu dzieci*. Praca doktorska. Instytut Psychologii UW. Warszawa 1978, 134 s. (maszynopis).